

**17. gadsimta okazionālās dzejas paraugs:
grieķu teksta formas un satura oriģinalitāte
(no LU Akadēmiskās bibliotēkas retumiem)**

Ilze Rūmniece

seminārā

«Latviešu raksti un raksti Baltijā 16. – 19. gadsimtā:
pētniecības aktualitātes un problēmas»

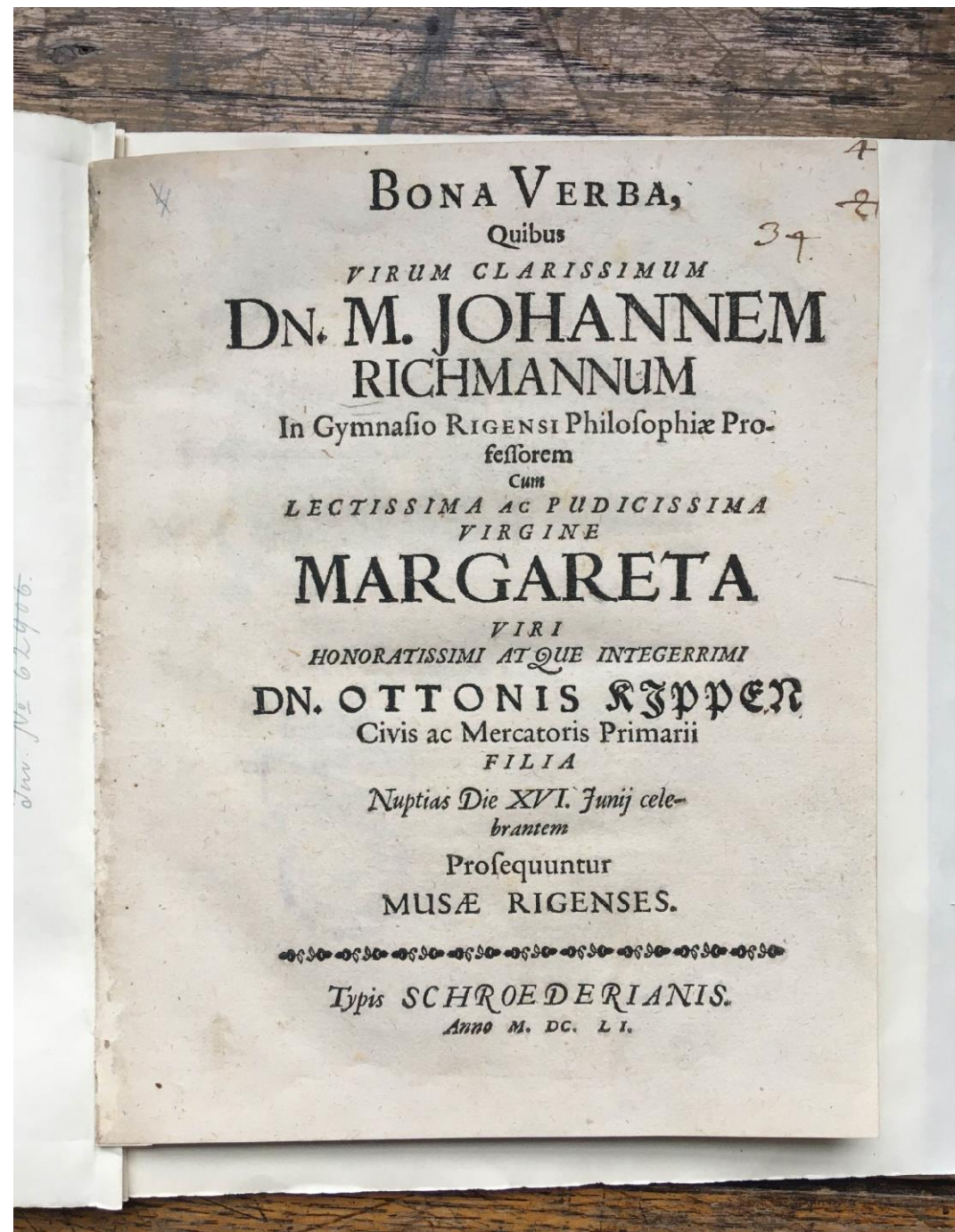
2021. gada 15. janvārī

Bona Verba

...

quibus prosequuntur
Musae Rigenses

Rīgas ģimnāzijas filozofijas
profesoram *Johannes Richmannus*,
viņam apprecot tirgotāja *Otto Kipper*
meitu (1651. gads)

Par formu

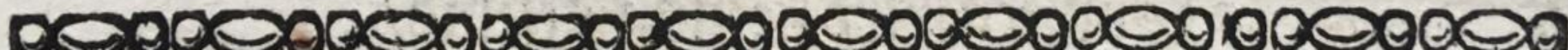
- Teksts veidots kā akrostihs, tomēr netradicionāls, proti, 5 horizontālajās rindās visi vārdi sākas ar vienu un to pašu burtu (pirmajā visi ar gammu, otrajā – ar alfu u. tt.), savukārt 6 vertikālajās rindās vārdu pirmie burti veido vārdu ΓΑΜΟΣ (precības). Visi vārdi rakstīti ar lielajiem sākuma burtiem. Tie ir tikai lietvārdi un verbi (no tiem 2 participi), artikulu tekstā nav, ir tikai viens palīgvārds. Skaitliski vārdšķiru lietojums ir šāds: 7 verbi, 17 nomeni un 6 adjektīvi. Vietumis grieķu tekstā lietoti komati, kas, iespējams, palīdz uztvert arī potenciālo saturu.
- Šīs 5 teksta rindas veidotas heksametrā, ievērojot antīkās metrikas principus. Heksametrš tiek reti izmantots okazionālajā dzejā (biežākā forma ir elēģiskais distihs, Sapfo vai Alkaja strofa); domājams, garo vienveidīgo rindu forma bija veiksmīgākā izvēle autora iecerei – veidot apsveikuma tekstu kā akrostihu.

Εἰς τὸν τῶν Νεογάμων γάμον ΓÁΜΟΣ
κατ' Ἀκροστίχῃδα.

Γαῖα	ΓÁΜΩ	Γηθεῖ,	Γείναττο	Γλυκεῖα	Γαλήνη
Ἀνθρώπων	Ἀιθῆρ,	Ἄρα	Ἄκρω	Ἄνακτι	Ἀρέσκων,
Μειλίσσον	Μυελὸς	Μέλι,	Μόχθεσι	Μάννα	Μέσσοισιν,
Οὐλύμῳ	Ὅςλιγξ,	Ὅλη	Ὀμφῇ,	Ὀλβον	Ὀφέλλων,
Στήθεα	Στηρίξιν	Σοᾶ,	Σεμνῇ	Σειρὰ	Στέφουσι

Αὐτοχεδ.

Martinus Francfe/ Livo.

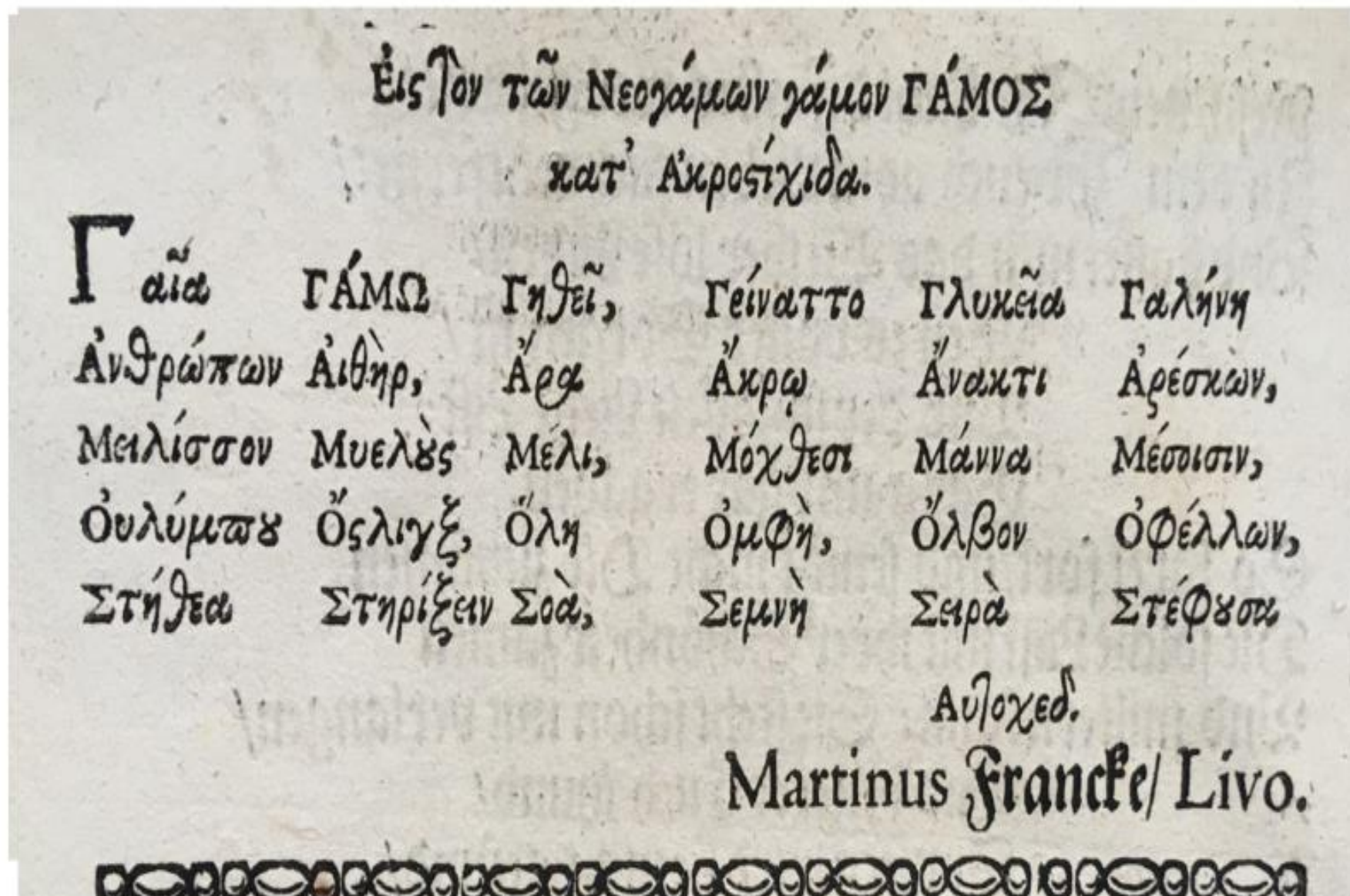
1. Γαῖα Zeme	Γάμω [par] kāzām	Γηθεῖ priecājas	Γείναττο rodas	Γλυκεῖα salds	Γαλήνη gaišums
2. Ἀνθρώπων cilvēkos	Αἰθήρ, aitērs	Ἄρα attiecīgi	Ἄκρω(ι) augstumu	Ἄνακτι valdniekam	Ἄρέσκων tīkams
3. Μειλίσσον mierinošs	Μυελούς līdzgaitniekus	Μέλι, saldums,	Μόχθεσι grūtību	Μάννα manna	Μέσοισι, vidū
4. Ὀλύμπου Olimpa	Ὅστλινξ , vītne,	Ὅλη pilnīga	Ὀμφή, balss	Ὀλβον laimes	Ὀφέλλων solītāja
5. Στήθεα sirdis	Στηρίζειν atbalstīt	Σοά, drošās,	Σεμνή svētā	Σειρά saite	Στέφουσα vainagotāja

Par saturu

- Teksts ir cēlu un svētkiem atbilstošu vārdu sakārtojums, strikti netveramas domas lidojums, aforistisks abstrakciju dzejolis, kas kā veltījums varētu piestāvēt adresātam – filozofijas profesoram Johannam Rišmanim. Tāds ir arī veltījumdzejoļu kopas uzdevums - veltīt “bona verba” – labus vārdus. Un vairums tekstā izmantoto grieķu vārdu tiešām ir ar gaišu, pozitīvu nozīmi, bet pats atslēgvārds izteic svarīgo notikumu - precības.

[Veltījums]
Jaunlaulāto laulībām
LAULĪBA
akrostihā

Pats veidojis
Martins Franke
Livonietis

Par vārdu izvēli

- Atsevišķas leksēmas akrostiha tekstā ir ievēribas vērtas. Piemēram, Olimpa pieminējums ir vienlaikus gan antīkās tradīcijas simbolikas pielietojuma piemērs, gan saistāms ar kristietības laikmeta jēdzienu “laulība”, kuru noslēdz Dievs augstumos. Gan Olipmu, gan kristīgo Dievu saista vārdu savienojums – augstumu valdnieks.
- Leksēma Όσπλινξ (vijums, saite) ir retums grieķu valodā, principā – glosa. Var tikai nojaust, ka vārdi, kas sākas ar burtu o un nepieciešami akrostiha 4. rindā (pie kam tiem savā sacībā jāveido daktila heksamets, kurā mijas garais un divi īsie balsieni) – šādi vārdi nebija viegli piemeklējami, tāpēc arī te tāds retums.

Par vārdu izvēli

- Interesanti, ka saturiski visnotaļ abstraktajā tekstā – akrostiha vajadzībām piemeklētu vārdu virknējumā - tā autoram tomēr izdevies ievīt vārdu, kurš liecina par piesaisti realitātei, proti, tas ir vārds μόχθος (ciešanas, grūtības). Ar to pieminēti kādi grūtumi (pirmā nozīme - mokas), kas bijuši nesen jāpiedzīvo jaunajam vīram; apskatot citus šajā jaunlaulātajiem veltītajā dzejas kopā, redzams, ka arī citi autori netieši, bet piemin kādas nepatikšanas, kas nu tiek izgaisinātas ar skaisto precību notikumu.
- Šajā pašā μ burtu vārdu rindā autors minētā tīkamā notikuma apzīmēšanai iekļauj leksēmu μάνα, kas atkal retums, nav grieķu cilmes vārds, tomēr nozīmes un pantmēra ieturēšanas ziņā labi iederas.

Bona Verba

...

quibus prosequuntur
Musae Rigenses

Rīgas ģimnāzijas filozofijas
profesoram *Johannes Richmannus*,
viņam apprecot tirgotāja *Otto Kipper*
meitu (1651.)

